

Рис. 1. Екологічна крива Кузнеця Індії

Доволі важко точно визначити переломну точку в кривій Кузнеця: з якого рівня прибутку на душу населення починається покращення екологічної ситуації, зокрема, для Індії вона поки що відсутня (рис.1). Це залежить від багатьох факторів: історично визначеного рівня добробуту населення, особливостей економіки, її технологічної структури, видів забруднень, їх первинного рівня та ін.

Роман ЗВАРИЧ

Тернопільський національний економічний університет

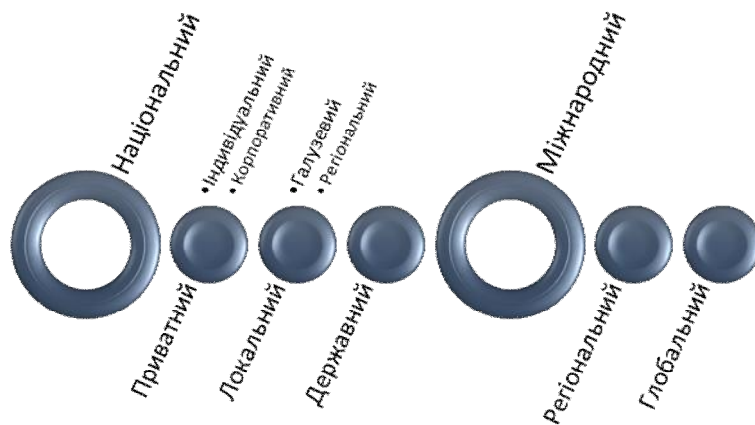
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Формування системи національної економічної безпеки повинно здійснюватися, виходячи з цілей і принципів забезпечення економічної безпеки, шляхом розробки ефективних механізмів, які регулюють стосунки в сфері економіки, створення державних інститутів в цій сфері, визначення основних напрямків та інструментів їхньої діяльності, а також налагодження системи контролю за цією діяльністю. Питання і проблеми стану економічної безпеки України досліджували сучасні економісти, зокрема Д. Буркальцева, З. Варналій, В. Геєць, А. Мокій, Є. Савельєв, В. Похилюк, В. Третяк та інші.

В цілому, національна безпека передбачає захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у всіх сферах державної діяльності. Серед найбільш актуальних сфер державної діяльності в останні роки варто виокремити соціальну політику та пенсійного забезпечення, ринок фінансових послуг, податково-бюджетну та митну політики, ринок банківських послуг, інвестиційну політику, монетарну та валютну політики, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, енергетики та енергозбереження та інші сфери державного управління.

Складовою частиною національної безпеки є економічна безпека. Економічна безпека дозволяє зберігати стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення для задоволення потреб громадян, суспільства і держави на якомусь визначеному рівні. Економічна безпека є складним і багатоплановим суспільним явищем, що характеризується різними сутнісними ознаками та формами прояву. З позицій багатоаспектного підходу поняття «економічна безпека» пов'язане з поняттями: «інтереси» (національні, державні, індивідуальні, корпоративні, суспільні та ін.), «стійкість» (національної економіки, економічного розвитку, соціально-економічної системи тощо), «незалежність» (економіки від зовнішніх ринків, вироблення національної економічної стратегії без зовнішнього впливу), «відтворення» (головним життєво важливим інтересом в економічній сфері для суб'єкта будь-якого рівня – від особи до держави – є відтворення свого існування).

Економічну безпеку необхідно розглядати як базову складову національної безпеки, її фундамент і матеріальну основу і, разом з тим, як взаємопов'язану систему певних рівнів (див. рис. 1). Це означає, що стан національної безпеки держави залежить від життєздатності економіки, її ефективності, мобільності, конкурентоспроможності.

Рис. 1. Рівні економічної безпеки

Загрозами економічної безпеки є явища і процеси, що впливають негативно на господарство країни, що утискають економічні інтереси особи, суспільства і держави. Постійне відстеження і визначення основних загроз економічній безпеці значно полегшує її підтримання на належному рівні, а також дає можливість своєчасно розробляти і здійснювати практичні заходи щодо зниження негативного впливу загроз чи їх повної ліквідації. Загрози економічній безпеці видозмінюються залежно від стану та рівня розвитку економічної системи і для кожної окремо взятої держави відрізняються характером та рівнем гостроти. В узагальненому вигляді класифікацію загроз економічній безпеці держави можна провести за такими параметрами (див. табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація загроз в економічній безпеці держави

За сферою спрямування			
Виробничі	Фінансові	Експортно-імпортні	Технологічні
За місцем виникнення		За тривалістю дії	
Зовнішні	Внутрішні	Постійні	Тимчасові
За ступенем небезпеки		За характером спрямування	
Реальні	Потенційні	Прямі	Непрямі
За сферою спрямування			
Загальні	Регіональні	Локальні	Індивідуальні

Наближення індикаторів економічної безпеки до їх граничнодопустимої величини свідчить про наростання загроз соціально-економічній стабільності суспільства, а перевищення граничних, або порогових, значень – про входження суспільства в зону нестабільності і соціальних конфліктів, фактично, про реальну загрозу економічній безпеці.

Отже, зважаючи на це, серед найімовірніших загроз економічній безпеці України вважаємо наступні: скорочення внутрішнього валового продукту → зниження інвестиційної та інноваційної активності → зниження науково-технічного та технологічного потенціалу; зростання кредитних ризиків; критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості; низькі темпи розширення внутрішнього ринку; нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером; критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів; неефективність антимонопольної політики та механізмів державного регулювання природних монополій; критичний стан з продовольчим забезпеченням населення; неефективність політики енергозбереження → дорогі енергоресурси та низька їх якість. Виходячи з наявних умов та непростой економіко-політичної ситуації, індивідуальна вітчизняна модель, що зможе привернути увагу зовнішнього інвестора, стримувати темпи інфляції, піднімати доходи населення та фінансувати військову обороноздатність країни буде порятунком для економіки України та прикладом наслідування для країн з ринком, що розвивається.